

MATURITNÝ OKRUH 20

SLOVESÁ

– vyjadrujú dej, činnosť a stav osôb, zvierat, vecí

- slovesá majú vetnočlenskú platnosť, t.j. **najčastejšie vystupujú ako prísudok**

- úlohou slovíes je napr. v umeleckom texte **posúvať dej dopredu**, vo všeobecnosti **sú slovným druhom „s nádychom“ dynamiky**

Delenie slovíes podľa významu

→ **plnovýznamové**

činnosťné (pomenúvajú činnosti, úkony)

ležať, kričať, skákať

stavové (pomenúvajú stavy, deje, ktoré nepodliehajú vôli)

blednúť, šedivieť, vyzdravieť

→ **neplnovýznamové** (nemajú úplný, samostatný význam, preto sa vo vete spájajú s plnovýznamovým slovesom)

fázové (vyjadrujú fázu, koniec, začiatok deja)

začať, skončiť, prestať

modálne (vyjadrujú vôľu, chcenie, povinnosť)

musieť, chcieť, smieť, vedieť

limitné (vyjadrujú blízky začiatok deja)

ísť, mať

Išlo ma poraziť. Malo jej srdce rozhodiť.

sponové (fungujú ako spojenie v slovesno-mennom prísudku) *byť, stať sa*

!!! Sloveso **BYŤ** môže byť plnovýznamové, keď má význam „nachádzať sa, existovať.“

Všade sú skaly. Jano je v triede.

Delenie slovíes podľa zloženia

Jednoduchý a zložený slovesný tvar	
Jednoduchý slovesný tvar	Zložený slovesný tvar
- tvorí ho 1 slovo napr. napíše, existujú...	- tvorí ho 2 a viac slov napr. budem písať, rozmýšľal som...
Výnimka: ZVRATNÉ SLOVESÁ	Výnimka: tvary MINULÉHO ČASU

POZNÁMKA: **Výnimkou sú tvary minulého času v 3.os. sg. a pl.**, t.j. *robil, robili, robila, robilo* sú zložené slovesné tvary, aj keď ich tvorí len jedno slovo.

Ďalej sa slovesá delia na zvratné a nezvratné!

Gramatické kategórie slovies:

- **osoba** (prvá, druhá, tretia)
- **číslo** (jednotné, množné)
- **čas** (minulý, prítomný, budúci)
- **spôsob** (oznamovací, rozkazovací, podmieňovací)
- **rod** (činný, trpný)
- **vid** (dokonavý, nedokonavý)

Určité slovesné tvary:

-vieme vyjadriť gramatické kategórie

Neurčité slovesné tvary:

- neurčité slovesné tvary **nevyjadrujú gramatické kategórie**

υ neurčitok	<i>písať</i>
υ prechodník	<i>píšuc</i>
υ činné prídastie prítomné	<i>píšuci</i>
υ trpné prídastie	<i>písaný</i>
υ slovesné podstatné meno	<i>písanie</i>

ŽENA V SLOVENSKEJ A SVETOVEJ LITERATÚRE

POZNÁMKA: Vedieť v rámci tohto MO **charakterizovať ženské postavy**, v závere uvediem príklady ďalších diel s významnou ženskou postavou.

Tento MO sa dá krásne prepojiť s inými, v ktorých máte diela s jednotlivými postavami viac opísané.

Antigona

(Sofokles, staroveká literatúra - grécka)

- je **kladnou postavou**, jej protikladom je zlostný a nespravodlivý Kreon
- **pochová svojho brata** /ktorý umrie ako vlastizradca/ **aj napriek Kreonovmu zákazu**
- miluje svoju rodinu, je **odvážna**, **má veľkú vnútornú silu**, **postaví sa proti vôli kráľa aj za cenu života**
- **za trest je zatvorená do kamennej hrobky**
- **smúti nad svojou nenaplnenou láskou**, nad tým, že sa nikdy nestane nevestou Haimona, **odmietne pomaly umierať a obesí sa prv, než ju Haimon stihne vyslobodiť**

Známa replika: „Prišla som na svet milovať, nie nenávidieť!“

Anna Kareninová

(Lev Nikolajevič Tolstoj - Anna Kareninová, ruský realizmus)

- **krásna žena, ktorá žije so starším manželom a synom**, trápia ju **výčitky svedomia**, že **neľúbi svojho muža**
- **symbol večne utrápeného ženského srdca !!!**
- **švagríná prichytí Anninho brata pri nevere** ---> Anna odchádza zachrániť bratovo manželstvo
- **spontánna postava** ---> Annina láska k Vronskému spôsobí, že **je opovrhovaná spoločnosťou, dostáva sa s ňou do konfliktu (uprednostní srdce pred rozumom)**
- **Anna opúšťa manžela a dieťa kvôli Vronskému** (aj keď predtým hovorí švagrínej, že nie je nič dôležitejšie ako rodina a dobré manželské vzťahy)
- **pre svoje deti je ochotná urobiť čokoľvek**
- ku koncu diela **začína byť paranoidná**, nezvláda predstavu, že nie je dokonalou ženou pre Vronského, nespravodlivo ho obviňuje z nevery, **pije a berie morfium**
- **sociálny tlak a žiarlivosť z nej urobia labilnú ženu, ktorá volí samovraždu** (hynie pod kolesami vlaku)

Iľa-kráľovná

(Božena Slančíková Timrava - Ľapákovci, slovenský realizmus)

- už v mene vidíme základnú charakteristiku ---> je **vnímaná ako kráľovná, ktorá vládne v dome Ľapákovcov**

- rodina odmieta návrhy, ktoré im tvrdohlavá Il'a predostrie (**snaží sa zmeniť zaostalý a primitívny spôsob života Ťapákovskej rodiny**) ---> výsledkom jej snáh je iba to, že sa stáva "trňom v oku" pre Ťapákovcov a odpoveďou na jej sťažnosti je vždy to isté. „*Odjakživa je to tak a netreba to meniť.*“
- **hnevá ju nerozhodnosť a pasivita jej muža Paľa** (ale v závere ho dotlačí k odchodu)
- medzi ňou, mužom a ostatnými príslušníkmi rodiny dochádza k mnohým nedorozumeniam
- **je vzdelanejšia ako ostatní v rodine**, pretože bola dva mesiace na školení, kde sa vyučila za pôrodnú babicu, **vdďaka tomu sa vyvyšuje**

Anča-zmija

(Božena Slančíková Timrava - Ťapákovci, slovenský realizmus)

- **Anča-zmija je rozporuplnou postavou, vo vnútri citlivá a nežná, ale navonok hádavá a zlá** → → → vyplýva to z jej osobného nešťastia (**je chorá** - postihnutá lámkou), veľmi **túži po láske a porozumení**, ale jej túžba sa nesplní a prežíva smútok z radosti iných (iróniou je, že **šije čepce nevestám**)
- **nikto ju nechce pre jej povahu**, preto pomenovanie *zmija*
- **Anča sa od ostatných odlišuje svojou pracovitosťou**, ale z trucu chce, aby všetko ostalo pri starom
- **Anča a Il'a spolu nevychádzajú**, Anča sa snažila neustále vyvolávať konflikty

Ďalšie významné ženské postavy v svetovej a slovenskej literatúre:

G.Flaubert – Pani Bovaryová

Ch.Bronteová – Jana Eyrová

R.Rolland – Peter a Lucia /Lucia/

A.Moravia – Rimanka /Adriana/

J.G.Tajovský – Mamka Pôstková

J.C.Hronský – Jozef Mak /Maruša & Julia/

J.Barč-Ivan – Matka

M.Figuli – Tri gaštanové kone /Magdaléna/